

חמש הערות בשולי פרשת "תצוה"

"וַאֲתָהּ תִצְוֶה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ אֵלֶיךָ שֶׁמֶן זַיִת זָךְ כְּתִית לְמָאוֹר לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד : בְּאֵהָל מוֹעֵד..." (שמות, כז, 20-21).

1. להעלות אור

הציווי הראשון של עבודת המשכן, לפני הקרבנות, לפני הניסוכים, לפני קביעת הגורלות – להעלות נר תמיד.

2. אם לא למעלה מזה

מקצתה של פרשתנו עוסק בקרבנות ומזבח, מקצתה בבגדי הכהנים הזוטרים, ורוב עניינה, בניינה ותפארתה עסוקה פרשתנו בהדר בגדיו של כהן גדול:

- ♦ החומרים: זהב, תכלת, ארגמן, תולעת שני, שש, אבני שהם, טור, אודם, פטדה, ברקת, נפך, ספיר, יהלום, לשם, שבו, אחלמה, תרשיש, שהם, ישפה.
- ♦ המוצרים: חשן, אפוד, מעיל כתונת, מצנפת, אבנט, כתפות, משבצות זהב, שרשרות, אורים, תומים וציץ.

♦ אופן הכנה (רשימה חלקית): "וְעָשׂוּ אֶת הָאֵפֹד זָהָב תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן תּוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מְשֻׁזָּר מְעֻשָׂה חֹשֶׁב" (שמות כח, ו); "וְעָשִׂיתָ מְשֻׁבָּצֹת זָהָב, וְשִׁתִּי שְׂרָשָׁרֹת זָהָב טְהוֹר מְגִבֵּלֹת תַּעֲשֶׂה אֹתָם מְעֻשָׂה עֵבֶת..."; (שם, יג-יד); "וְעָשִׂיתָ עַל שׁוּלְיוֹ [של המעיל] רִמְיֵי תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי עַל שׁוּלְיוֹ סָבִיב וּפְעָמַיִ זָהָב בְּתוֹכָם סָבִיב, פְּעָמַיִן זָהָב וְרִמּוֹן פְּעָמַיִן זָהָב וְרִמּוֹן..."; (שם, לג-לד) (אתם מבינים שזה מצלצל כשהולכים עם זה?); "וְעָשִׂיתָ צִיץ זָהָב טְהוֹר ... וְשִׁמְתָּ אֹתוֹ עַל פְּתִיל תְּכֵלֶת וְהָיָה עַל הַמְצַנְפֹת אֵל מוֹל פְּנֵי הַמְצַנְפֹת יְהִיָּה" (שם, לו-לז) (מעניין אם הכהנים היו ממשפחות של תורה, או ממשפחות של מרימי משקלות).

בעצם למה יש צורך בכל ההדר הזה? האם זה משום כבודו של כהן גדול, אולי משום כבודו של זה שאותו עובדים הכהנים במשכן? אולי משום שכהונה עוברת בירושה ולא בכישרון, אז אולי כדאי להבטיח שאם לא יוכלו לתת כבוד לכהן – יתנו כבוד לפחות לבגדי תפארתו, ויוכלו להבדיל כל העם מי כאן כהן ומי סתם שייגך ("וְחִבְשֶׁתָּ לָהֶם מְגִבְעֹת וְהִיָּתָה לָהֶם כְּהֵנָּה לְחֻקַּת עוֹלָם..."; כט, ט).

היה לנו פעם סי' בפלוגה, שכדרך קצינים רבים בכנופיה שבה שירתתי בסדיר, היה נוהג ללכת ללא דרגות. יום אחד הגיע לפלוגתנו ביקור ממלכתי של פמלית אלוף הפיקוד. הסתכלו במוצב, רחרחו בבור התחמושת (אף פעם אין מספיק שקים מסביב), בדקו את החלודה במקלעים (תמיד לפני ביקורות יש לילה מלא טל חלוד ומחליד), פשפשו ברישומי האפסנאות (למה כותבים שק"ש ב-סי' ואב"ך ב-חי'), מדדו את השמן בגייפים (זה לא שחסר שמן, המפקד, זה שהגייפ עומד עקום), פתחו את ארונות המטבח לראות אם הכחול והלבן לא התבלבלו לנו (מזל שלא נשאר סיימנים מהדורבן של אתמול), שאלו שאלות חשובות (תמיד השאלות יותר חשובות מהתשובות), כתבו שתי מחברות וחצי של הערות בונות (האפסנאי היה במרפאה, אז לא היה מי שיוציא עוד מחברות) ושתו הרבה קפה טוב (כמה שהקפה יותר טוב, העונשים יותר קלים).

רגע לפני שהלכו, לא התאפק אחד בעל דרגות ועיטורים הרבה, ושאל את הסי' שלנו: "תגיד לי, למה אתה בלי דרגות?" ענה לו הסי' הצעיר (שהיה לו כבר אז ראש של אלוף משנה וכריזמה של תת אלוף): "למה אני צריך דרגות, אתה רואה שכולם יודעים שאני פה הסי'".

3. אם לא למטה מזה

מצנפת, מעיל, כתפות, חושן ואפוד. סליחה על השאלה, אבל מה למטה? על בני אהרון נאמר: "וַיַּעֲשֶׂה לָהֶם מְכַנְסֵי בָד לְכִסּוֹת בְּשָׂר עֲרֹנָה מִמְתָּנִים וְעַד יְרֵכֵים יִהְיוּ" (כח, 42). על הכהן הגדול לא אומרים בעניין זה כלום, וייתכן שהמעיל היה מכסה על הבושות הנ"ל. אבל נעלים לא מוזכרות בשום מקום. ראיתם פעם מלך בהדרו, שנעליו לא מתאימות לבגד? ראיתם פעם כהן שאין נעליו הולמות את חליפתו (שלא לדבר על לובשות שמלות למיניהן). איך ייתכן שלא אומרים לנו כלום על הלמטה ועל הנעלים? (פעם סיפרו שחיים יבין בא לשדר חדשות בימי הקיץ, כשהוא לבוש בחליפה יפה ועניבה, כי אותן רואים בטלוויזיה, ולמטה היה בסנדלים ומכנסים קצרים).

יש האומרים שתפקידו של הכהן להרים אותנו מהבלי העולם הזה ולהביאנו אל מחוזות חפץ מרקיעי שחקים, ועל כן לבושו התחתון אינו חשוב, וככל שאנו עולים עם מידותיו - מתעשר לבושו ומעושרת נשמתנו העניה.

אני עם אלה האומרים שלא סתם הכהן הולך יחף. דווקא משום מעלתו, דווקא משום תפקידו הרם, דווקא משום כוחו הבלתי מוגבל, דווקא משום לבוש הפאר שלו - דווקא משום כל הקדושה הזו, עליו להלך יחף. להרגיש תמיד בכפות רגליו את חולה של המציאות, להמשיך ולדרוך במקומות בהם דורכים מאמיניו ולזכור תמיד "מאין באת ולאן אתה הולך".

4. למטה מזה

רבן יוחנן בן-זכאי היה אומר: "אִם לְמִדַּת תּוֹרָה הִרְבֵּה [ודאי שאם קיבלת אותה בירושה], אֶל תִּתְחַזֵּק טוֹבָה לְעֵצְמֶךָ, כִּי לְכֹךָ נּוֹצְרֶת". (פרקי אבות ב, ח). יש אנשים בארץ הזו ששמו להם על ראשם את מצנפתו של רבן יוחנן וקראו למושב בו הם חיים "בן זכאי". אתמול המשטרה מצאה שם עובדים זרים, הם גרו בכלובים של האוונים. בבוקר התאילנדים היו אומרים הלל לפני האדון, משרתים בקודש, מאכילים ומטפלים באוונים, ובלילה האוונים היו שומרים עליהם בכלוב של האוונים.

זה שהם קוראים לעצמם בן זכאי בלי לקרוא את בן זכאי, זה מילא. אבל אם היו רק פעם אחת הולכים יחפים בחרא של האוונים...

אגב, לפי כל הסימנים שבידי לא את הכהנים מבן זכאי יגרשו מהארץ.

5. אולי זה

"וְאִתָּה תִּצְנֶה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ אֵלֶיךָ שִׁמְן זֵית זַךְ כִּתִּית לְמָאֹר לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד" (שמות כז, 20).

מצווה ראשונה במשכן הקודש. ביום הראשון הבדיל אלהים בין חושך לאור ויהי אור. מעשה ראשון של בראשית ומעשה ראשון של משכן – להבדיל בין חושך לאור. כל כך פשוט, סתם שמן זית מהזיתים של הארץ הזאת, לא זהב מצרים ולא תכלת פרס ולא ארגמני מדי. סתם קדושה של אנשים הבאים בנפש יחפה להדליק אור.